

## POMEN VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA NA PODROČJU PROMETA PRI PREDŠOLSКИH OTROCIH / Avtorica:

Sabina Žavski, mag. managementa znanja / Vrtec Tončke Čečeve Celje

Otroci se s prometom srečajo že zelo zgodaj, najprej kot potniki v avtomobilu, nato kot pešci, kolesarji itd. So najbolj ranljiva in ogrožena skupina v prometu. Zato je zelo pomembna varna udeležba v prometu, na katero lahko vzgojitelji v vrtcu v veliki meri vplivamo predvsem z načrtovanjem primernih dejavnosti, ozaveščanjem in doslednim upoštevanjem pravil, ki se nanašajo na promet. Otrokom je promet zanimiv, ker ni statičen, ker so v njem zvočni efekti in se hitro uživajo v različne vloge v prometu. Zato otroci znanje s tega področja hitro »vsrkajo« vase. Težava pa je, ker je vsakodnevno prisoten, zato lahko odrasli kaj hitro pozabimo na to področje. Poudariti pa je tudi treba, da so prometne igre, knjige in igrače dragocene, vendar ima največjo vrednost učenje v »pravem« prometu.

### UVOD

Prometna vzgoja pomeni načrtovano celovito vzgojo in izobraževanje za varno udeležbo v prometu. S prometno vzgojo se prične že zgodaj v družini in vrtcu, od drugega leta otroka naprej, pa vse do konca življenja, ko izobražujemo različne udeležence v prometu. Prometna vzgoja otrok naj bi pokrivala vse vloge, v katerih se v prometu znajde otrok, sprva kot potnik, pešec, kolesar, nato voznik motornega kolesa in avtomobila ter pozneje drugih motornih vozil. Prometna vzgoja naj bi se izvajala na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja.

V okviru formalnega izobraževanja je delno vključena v kurikulum, z dodatnimi preventivnimi aktivnostmi in programi pa lahko osnovne cilje nadgradimo. Prometna vzgoja je zasnovana kot medpredmetno področje, kjer so v ospredju kompetence otrok za varnejše sodelovanje v prometu (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2016).

### KAJ OBSEGA PROMETNA VZGOJA

Prometna vzgoja je pojem, pod katerim razumemo skrb za stalno in načrtovano razvijanje znanj in sposobnosti, s katerimi oblikujemo posameznikov odnos za varno sodelovanje v prometu (Polič 1996). Je zavestno in sistematično vplivanje na otroka s ciljem, da mu oblikujemo moralna stališča, posredujemo potrebno znanje o prometu in oblikujemo navade, s katerimi bo zavaroval svoje zdravje in življenje ter življenja drugih udeležencev v cestnem prometu (Plemenitaš 1991).

Največ žrtev med otroki pešci je v starosti od štirih do sedmih let, ko še

ne zmorejo vseh zahtev sodobnega prometa. Zato so jim potrebni pomoč, učenje in nasveti, vodenje in nadzor odraslih (Žlender in Markl 2010).

### OTROKOVO RAZUMEVANJE PROMETA

V predšolskem obdobju se raziskovalci na področju vključevanja otrok v promet sklicujejo na Piageta in njegovo stopenjsko teorijo razvoja (Žlender in drugi 1996):

- ČUTILNO-GIBALNA STOPNJA (od rojstva do drugega leta). Otrok še ni zmožen soočanja s prometom, saj še ne prepoznava razlike med seboj in okoljem.
- PREDOPERATIVNA STOPNJA (od drugega do sedmega leta). Mišljenje je zelo konkretno in prav zaradi tega togo in egocentrično. Zaradi teh omejitev otrok ni zmožen predvidevanja in posploševanja, kar pa je potrebno za razumevanje prometnih situacij.

Predšolski otrok se tik pred vstopom v šolo že občasno znajde sam v prometu, ko gre čez cesto k prijatelju, v trgovino itd. (Levičnik in drugi 1986). Zato je dobro vedeti, kako otrok razume promet in kaj moramo upoštevati, da bomo otroka kar najbolje prometno vzgojili:

- otrok je v prometu v spremstvu odrasle osebe pasiven. Počuti se varnega in zato ne spremlja dogajanja okoli sebe. Ko se znajde sam v prometu, lahko zaradi negotovosti in strahu v določenem trenutku ravna nepredvidljivo.
- predšolski otrok je majhen, zaradi tega nima dobrega pogleda nad položajem, v katerem se nahaja.

V njegovem vidnem polju so predvsem spodnji deli avtomobilov, kjer so kolesa in luči, ki mu pritegnejo pozornost.

- otrok še ne loči najbolje smeri in vrste zvokov, zato težko oceni, iz katere smeri se približuje vozilo in kako daleč je.
- otroka lahko zmede tudi hiter tempo prometa, hitre spremembe na cesti, saj je njegova koncentracija še omejena.
- prometna signalizacija je prilagojena odraslim, zato je visoko nad vidnim poljem otroka. Poleg tega otrok težko razume pomen prometnih znakov, zato mu moramo razložiti njihov pomen. Predvsem mu razložimo tiste, ki se nanašajo na njegovo udeležbo, npr. prometni znaki, ki se nanašajo na pešca.
- pomembno je tudi razlikovanje barv, saj je lahko zelo nevarno, če stopi na cesto ob rdečem signalu, namesto ob zelenem.

### PROMETNA VZGOJA V VRTCIH

Vzgoja in izobraževanje na področju prometa se v vrtcu uresničuje preko različnih vzgojno-izobraževalnih tem. V nekaterih temah poteka bolj v ozadju, v drugih pa je osrednja vsebina. Kotički, didaktične igre in material se pripravljajo glede na starost otrok, pri tem je treba upoštevati načelo postopnosti. Dobro je, da so dejavnosti otrokom zanimive in poučne. Vrtci se imajo možnost vključiti v več različnih projektov na temo prometa, najbolj znan je republiški projekt »Pasavček«. Temeljni cilj tega projekta je pravilno zavarovan otrok v avtu. Prvi korak je izbira ustreznega in kakovostnega varnostnega sedeža, glede na starost

otroka – otrokovo težo in velikost. Ni dovolj, da sedež kupimo in namestimo v avto. Sedež mora biti pravilno pritrjen, otrok mora biti v sedežu pravilno pripet, saj le tako zagotovimo ustrezno zaščito otroka. Dober zgled in ustrezne navade, ki se oblikujejo v otroških letih, ostanejo celo življenje. Saj Pasavček pravi: »Red je vedno pas pripet!« (Žlender 2010).

Po sprejetju Kurikuluma za vrtce leta 1999 je prometna vzgoja prepletena skozi vsa področja ter je tako del načina življenja in dela v vrtcu (Kurikulum za vrtce 1999). Načrtovanje in izvedba dejavnosti v vrtcu poteka po kurikulumu. Obstaja veliko možnosti za pridobivanje znanja in izkušenj na primerih. Tako otrokom omogočamo učenje, kjer so vključene različne metode in aktivnosti, ki otroke podpirajo k vsestranskemu razvoju. Otroci med seboj sodelujejo, se pogovarjajo, učijo itd. (Žnidaršič 2011).

Vzgojiteljem je lahko v veliko pomoč priročnik za vzgojitelje z naslovom Prometna vzgoja v vrtcih, ki jo je uredila prof. dr. Vlasta Zabukovec. V prvih dveh tematskih sklopih razkriva ter opozarja na nevarnosti v prometu, ki so jim najpogosteje izpostavljeni predšolski otroci ter na psihološke značilnosti otrok v predšolskem razvojnem obdobju. V zadnjem delu pa so predstavljeni izvedeni tako imenovani prometni projekti, ki so nastajali v okviru projektne skupine vzgojiteljic. Ta priročnik je lahko opora vzgojitelju pri črpanju navdiha, kako prometno vzgojo v vrtcu vsebinsko obogatiti, narediti zanimivejšo in uspešnejšo.

V vrtcu stremimo predvsem k uresničenju splošnih ciljev prometne vzgoje, ki so:

- zavedanje problematike, pomembnosti odnosa do varnosti in varnega ravnanja v prometu;
- informiranje in učenje prometnih pravil, ustreznega ravnanja v prometnih situacijah, pridobivanje različnih vedenj in znanj;
- ozaveščanje in oblikovanje ugodnih stališč in prepričanj za varno ravnanje v prometu;

- usposabljanje, pridobivanje in izboljšanje spretnosti za varno ravnanje v prometu z vajo, izkušnjami itd. (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2016).

Otroke postopno učimo in jim najprej povemo ter razložimo, kakšno je pravilno vedenje v prometu. Ob tem mu pojasnimo tudi, kakšne so možne nevarnosti. Otrokom nato pokažemo pravilno vedenje, in ob tem razlagamo, kako si sledijo posamezni elementi vedenja, npr. se ustavim, pogledam levo itd. Otroci naj nas ob tem pozorno poslušajo in opazujejo. Nato skupaj z njim izvedemo pravilno vedenje, mi pa jih opazujemo in opozarjamo na pomanjkljivosti. Vsako vedenje, ki ga otrok pravilno izvede, pohvalimo, za vsako nepravilno vedenje pa ga popravimo. Le tako otroke spodbujamo k pravilnemu vedenju in zmanjšujemo verjetnost napak. Tako bodo otroci počasi, a vztrajno spoznavali promet, pravila in zahteve, jih postopno sprejemali in se po njih ravnali (Žlender in Markl 2010).

Otrokom moramo pomagati, da bodo znali opazovati promet, še zlasti pri prečkanju ceste. Otroci pogosto mislijo, da jih voznik vidi, če oni vidijo avto, ki se približuje. Z izbiro svetlih oblačil v živih barvah lahko dosežemo, da bodo otroci dobro vidni in jih bodo vozniki prej opazili. Pri slabi vidljivosti in v mraku naj nosijo ob žep pripeto kresničko, da le-ta prosto niha in odseva svetlobo. Še posebej je uporaba odsevnikov pomembna v mesecih, ko je noč daljša in so otroci pogosteje na cesti v mraku (Žlender in Markl 2010).

#### SODELOVANJE VRTCA IN STARŠEV

Gre za izmenjevanje informacij, ki so pri prometni vzgoji pomembna. Vrtec lahko prevzame bolj pripravljalne naloge in naloge, ki spodbujajo razvoj (spoznavni razvoj in razumevanje prometa), starši pa prevzamejo te naloge v resničnem prometu.

Starše seznanjamo z našimi cilji o vzgoji in izobraževanju na področju prometa in jih spodbujamo k aktivnemu sodelovanju pri varnem vključevanju

otrok v promet. Ob prvih sestankih ob vključitvi otroka v vrtec, bi se začetniška prometna vzgoja morala nadaljevati; najprej za starše, ki bi svoja znanja prenašali na otroke. Ker vsi otroci pred vstopom v šolo niso vključeni v vrtec, je treba posebno skrb ter pomoč staršem pri prometni vzgoji otrok, nameniti tudi njim. Ponuditi jim moramo možnost udeležbe na različnih prometno preventivnih akcijah, ki jih po posameznih lokalnih okoljih organizirajo pretežno Sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu ob sodelovanju s številnimi akterji iz sveta prometa (Zveza združenj šoferjev in avtomehaničnikov Slovenije 2016).

Pomembno je poudariti, da je najvažnejši zgled staršev oz. odraslih. Vzgoja je odvisna od številnih dejavnikov in okoliščin, ki jih je treba upoštevati pri uspešnem vzgajanju. Vključenost otroka v dogajanje, reševanje problemov, nastalih v prometu, prisluhniti otrokovim predlogom o pravilnem ravnanju so le nekateri delčki, ki sestavljajo celoto prometne vzgoje. Pri vzgoji otroka sta pomembna tudi doslednost in umirjeno ravnanje. Tak način pripomore k otrokovemu dožemanju, da gre zares in da je lahko drugačno ravnanje usodno (Hergan in drugi 2004). Vrtec je spodbudnik, da staršem predstavi konkretne naloge, jih motivira in pripravi na boljšo prometno vzgojo njihovih otrok.

Vrtec mora zagotoviti:

- da se otroci igrajo, učijo in so spodbujani pod pedagoškim vodstvom;
- da so na voljo ustrezna igralna, didaktična in druga sredstva;
- da tudi pri igri vzgojitelj naredi povezavo s prometno resničnostjo, ki jo otrokom tudi razloži.

Starši zagotovijo:

- navajanje otroka na pravilno vedenje v prometu v vsakodnevnem prometnem okolju otroka;
- poglobljanje v konkretne prometne pogoje na otrokovi poti ali v okolju;
- upoštevanje razvojne stopnje in osebnosti svojega otroka;

- vaje v prometu vključijo v običajno vsakodnevno življenje (Glogovec 1996).

Starši naj torej izkoristijo sleherno priložnost za prometno učenje, saj bodo otroci z zanimanjem opazovali odrasle, pešce, vozila in okolje. Prometno znanje, ki ga malčki nevsiljivo vsak dan prejemajo od svojih staršev v različnih prometnih situacijah, je vredno zlata in ga ne more nadomestiti še tako strokovna prometna vzgoja zunaj družine. Prav tako bi bilo treba razširiti ponudbo prometnih artiklov za večjo varnost v prometu tudi po različnih trgovinah. Prometno preventivni material bi poleg vse mogoče literature moral biti navzoč tudi v čakalnicah otroških dispanzerjev, zavarovalnicah, vrtcih, trgovinah z avtosedeži, trgovinami z igračkami ipd.

#### ZAKLJUČEK

S prometom se otroci srečujejo vsakodnevno. Zaradi razvojnih značilnosti pa se še niso zmožni samostojno vključevati vanj. Zato je treba otroka že zelo zgodaj učiti pravnega ravnanja v prometu. Vsaka igra, knjiga, informacija o prometu, ali še bolje, nova izkušnja

v prometu, lahko otroku pomagajo, da se bo v prometu lažje znašel in mu tako omogočajo večjo varnost. Odrasli se moramo zavedati pomena prometne vzgoje in pravočasno pristopiti k učenju le-te, pri tem pa ne smemo pozabiti na zgledno ravnanje. Zelo pomembno je sodelovanje vrtca in staršev pri prometni vzgoji.

#### Literatura

- Glogovec, V. Z. (1996). Prometna vzgoja otroka. Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu RS, Ljubljana.
- Hergan, I. in drugi (2004). Dotik okolja 2: Učbenik. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa, 2016. Dostopno na <https://www.avp-rs.si/preventiva/prometna-vzgoja/>
- Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod za šolstvo.
- Levičnik, J., Marjanovič Umek, L., in Polič, M. (1986). Priročnik za prometno vzgojo v osnovni šoli. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije
- Plemenitaš, J. (1991). Prometna vzgoja za razredno stopnjo osnovne šole. Maribor: PEF Maribor.

Polič, M. (1996). Prometna psihologija: Mladi v prometu. Ljubljana: Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije: Svet za preventivo v cestnem prometu.

Zabukovec, Vlasta (Prometna vzgoja v vrtcih – Priročnik za vzgojitelje Zveza združenj šoferjev in avtomehanicov Slovenije, 2016, dostopno na <http://www.zveza-zsam.si/2011/03/prometna-vzgoja/>

Žlender, B., Polič, M., Zabukovec, V. (1996). Prometna psihologija: Mladi v prometu. Ljubljana: Zveza organizacij za tehnično kulturo RS, Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu RS.

Žlender, B. (2010). Red je vedno pas pripet: Za večjo varnost otrok med vožnjo. Javna agencija RS za varnost prometa, Svet za preventivo v cestnem prometu Slovenije.

Žlender, B. in Markl, M. (2010). Prvi koraki v svetu prometa: v pomoč staršem pri prometni vzgoji. Javna agencija RS za varnost prometa, Svet za preventivo v cestnem prometu Slovenije.

Žnidaršič, D. (2011). Vrtec za prihodnost in otrokove kompetence. Educa, XX, št. 5/6

